

Rapport från det svenska betalningsrådet

Betalningsrådets arbetsutskott för betalningar
i kris

En scenarioanalys över betalningar på
inköpsstället och uttag i uttagsautomat vid
störningar i kortsystemen

Innehållsförteckning

Rapport från det svenska betalningsrådet	1
Betalningsrådets arbetsutskott för betalningar i kris.....	1
En scenarioanalys över betalningar på inköpsstället och uttag i uttagsautomat vid störningar i kortsystemen	1
1. Sammanfattning	3
1.1 Hur ska vi betala vid störningar i infrastrukturen för betalningar?	4
2. Basscenario.....	4
2.1 Olika hushåll.....	5
2.2 Utvidgningar av basscenarioet	6
2.3 Diskussion kring antaganden i basscenarioet.....	6
2.4 Slutsats från basscenario	7
2.5 Fortsatt arbete.....	8
3. Annex 1 - Grundläggande fakta	9
Olika aktörers kontantinnehav	9
Bilaga 1 - Scenarioplanering för betalningar i en krissituation – offlinebetalningar med kort	12
1. Utfall av enkät riktad till kortutgivare och kortinlösare verksamma på den svenska marknaden	12
2. Avtal och regelverk.....	12
3. Möjligheter till offlineköp med kort på den svenska marknaden	14
3.1 Tekniskt stöd för offlineköp i butik	14
3.2 Affärsbedömningar och fördelning av risk	15
3.3 Nuvarande stöd för offlineköp i förhållande till Betalningsrådets scenario för störningar i kortinfrastrukturen	16
4. Slutsatser	16
5. Förslag på fortsatt arbete	17
Bilaga 2 Scenarioplanering för betalningar i en krissituation –offlineuttag med kort	19
1. Scenarioanalys kring störningar i betalningsinfrastrukturen	19
2. Utfall av enkät riktad till ägare av ATM nätverk verksamma på den svenska marknaden	19
3. Avtal och regelverk.....	20
4. Möjligheter till offlineuttag i ATM med kort på den svenska marknaden	21
4.1 Tekniskt stöd för offlineuttag	22
4.2 Fördelning av risk för uttag i ATM	22
4.3 Scenarier för offlineuttag	23
4.4 Offlineuttag i ATM i förhållande till Betalningsrådets scenario för störningar i kortinfrastrukturen	24
5. Slutsatser	24
6. Förslag på fortsatt arbete	25

Betalningsrådets arbetsutskott för betalningar i kris - Basscenario – Betalningar på inköpsstället vid störningar i kortsystemen

1. Sammanfattning

Den svenska betalningsmarknaden är under omvandling. Kontantanvändningen minskar snabbt och konsumenter och handel blir allt mer beroende av att det är möjligt att kunna betala med kort på inköpsstället.

Det svenska betalningsrådet ställde sig vid sitt möte 2017-03-24 positivt till att etablera en arbetsgrupp med deltagare från betalningsrådets arbetsutskott för betalningar i kris och Riksbankens kontanthanteringsråd i syfte att utreda i vilken utsträckning betalningar kan genomföras på inköpsstället i samband med en allvarlig störning i infrastrukturen för kort. Arbetsgruppen har identifierat ett basscenario som bygger på antaganden om tillgång till kontanter, basförnödenheter och konsumtionsbehov för tre typhushåll; ensamstående, barnfamiljer med två föräldrar och två barn samt barnfamiljer med en förälder och två barn. Slutsatsen från basscenarioet är att majoriteten av hushållen har ett konsumtionsbehov som inte uppfylls baserat på deras innehav av kontanter och basvaror vid en längre störning. Offlinebetalningar i butiker respektive offlineuttag i uttagsautomater, det vill säga transaktioner som sker utan täckningskontroll mot det konto eller den kredit kortet är kopplat till, skulle kunna utgöra en reservlösning för dessa hushåll. Hushåll med få kort i förhållande till sitt konsumtionsbehov har ett större behov av stöd för offline jämfört med hushåll med fler kort eller mindre konsumtionsbehov.

Då kunskapen om befintligt stöd för offlineköp och offlineuttag är begränsad beslutade betalningsrådet vid sitt möte 2017-10-24 att genomföra två fördjupade studier avseende stöd för kortköp i butik respektive uttag i uttagsautomat (ATM) i offlineläge. Den första studien avseende kortköp i butik visar att det överlag finns viss möjlighet att genomföra kortköp i offlineläge. Stödet kan dock skilja sig åt mellan olika kortutgivare och är också beroende av att butikerna och de kortinlösare butikerna har avtal med accepterar offlineköp. Slutsatsen är att offlineköp med kort tillsammans med innehav av kontanter och livsmedel kan täcka upp det grundläggande konsumtionsbehovet för scenariots typhushåll under en begränsad tidsperiod. Vissa kortprodukter saknar dock helt stöd för offlineköp och innehavare av dessa kort är därför mer sårbara vid en allvarlig störning. Den andra studien som avser uttag i ATM i offlineläge visar att det i princip saknas möjlighet att genomföra uttag om alla kommunikations och internetförbindelser mellan ATM och kortutgivare är brutna. Enskilda kortutgivare kan dock ha reservlösningar vid mer begränsade störningar.

Vid en jämförelse mellan de två betalningsmetoderna kortköp i butik och kontant betalning förefaller det råda sämre förutsättningarna för att genomföra kontanta betalningar vid en störning jämfört med kortbetalningar eftersom att det inte är möjligt att få åtkomst till kontanter via offlineuttag i ATM. De hushåll som endast har tillgång till kort som helt saknar stöd för offline är särskilt utsatta eftersom att de varken kan genomföra kortköp eller ATM uttag i offlineläge.

Vid betalningsrådets möte 2018-10-03 betonades vikten av tydlig information mellan kortutgivare och kortinnehavare om begränsningar och möjligheter med kortbetalningar vid störningar i kortinfrastrukturen. Rådet uppmuntrade också aktörerna på kortmarknaden samt berörda myndigheter att föra fortsatt dialog kring reservlösningar för betalningar vid störningar.

1.1 Hur ska vi betala vid störningar i infrastrukturen för betalningar?

Den svenska betalningsmarknaden är under omvandling. Kontantanvändningen minskar snabbt och konsumenter och handel blir allt mer beroende av att det är möjligt att betala med kort på inköpsstället. Det svenska betalningsrådet ställde sig 2017-03-24 positivt till att etablera en arbetsgrupp med deltagare från betalningsrådets arbetsutskott för betalningar i kris och Riksbankens kontanthanteringsråd i syfte att utreda i vilken utsträckning betalningar kan genomföras på inköpsstället i samband med en allvarlig störning i kortsystemen. Studien skulle inte vara djuplodande utan ge en rimlighetsbedömning och identifiera eventuella frågor som bör uppmärksammas. Syftet är alltså inte att formulera de mest realistiska scenarierna för störningar utan att bättre förstå hur kort och kontanter fungerar under vissa ogynnsamma omständigheter.

Nedan beskrivs alternativ för ett basscenario grundat på ett antal förenklade antaganden. Antagandena grundas så långt som möjligt på vad vi vet om betalningsmarknaden idag vilket finns beskrivet i Annex 1. Metoden är att utgå från ett uppskattat konsumtionsbehov för ett par olika hushåll; en genomsnittlig konsument, en barnfamilj bestående av två vuxna och två barn samt en barnfamilj bestående av en vuxen och två barn. Därefter uppskattas hur stor del av denna konsumtion som kan tänkas klaras med (a) kontanter inklusive uttag ur uttagsautomater (ATM) med kort med offlinefunktionalitet och (b) kortköp med kort med offlinefunktionalitet. Basscenariot är förhållandevis enkelt att studera på grund av de förenklade antagandena. Efter att basscenariot har beskrivits diskuteras hur slutsatserna förändras när de förenklade grundantagandena släpps. Promemorian avslutas med en sammanfattande diskussion.

2. Basscenario

Basscenariot beskrivs av följande punkter:

1. **Inga kortbetalningar eller kontantuttag ur automat kan göras on-line.**¹
2. **Ström finns vilket gör att kort, terminaler och uttagsautomater fungerar off-line i enlighet med vad kortutgivarna och inlösarna definierat.** Offlinefunktionalitet beskrivs i Annex 1.
3. **Alla inköp som sker i fysisk butik mm. måste betalas på inköpsstället.** Möjligheten till faktura diskuteras efter basscenariot.
4. **Checkar finns inte tillgängliga.**
5. **Mobila betaltjänster är idag inget fungerande alternativa.** Swish har idag ingen POS-tjänst annat än för små företag och övriga mobila betaltjänster har mycket små marknadsandelar. Mobila betalningar diskuteras efter basscenariot.
6. **Hushållen har viss mängd basvaror, t.ex. mat och vatten hemma**, men det uppstår under de tre första dagarna ett ökande behov av att köpa både mat och vatten. Efter tre dygn behöver hushållen behöva köpa hela sitt konsumtionsbehov av basvaror.² Detta antagande diskuteras efter basscenariot.
7. **Det finns SEK 10 mdr i kontantbuffertar hos hushållen.** Det är ungefär hälften av vad tidigare intervjuundersökningar har antytt. Vi har antagit att ungefär hälften av hushållens kontantinnehav har lämnats in och inte ersatts i samband med sedel- och myntutbytet.
8. **Ingen hamstring av basvaror förekommer.** Eventuell hamstring diskuteras efter basscenariot.

¹ Här kan man tänka sig tre olika varianter på kommunikationsproblem: (1) bankerna kan inte nås för täckningskontroll (internet och tekniska underleverantörer är dock åtkomliga), (2) tekniska underleverantörer kan inte nås (internet är dock åtkomligt) och (3) Internet är inte åtkomligt.

² Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) rekommenderar att hushåll har mat, vatten mm för 72 timmars förbrukning. Vi har utgått från detta.

Störningen antas vara i 9 dagar. Detta är en mycket lång tid men syftet är att låta oss studera konsekvenser och beroenden.

2.1 Olika hushåll

Låt oss för enkelhetens skull i början utgå från att alla individer är genomsnittsindivider. Medelanalysen tjänar därefter som en grund för att diskutera konsekvenserna av olikheter i kontantbuffertar, tillgång till kort med offlinefunktionalitet och så vidare.

Medelsvensson

Antag att alla individer har samma genomsnittliga kontantbuffert, genomsnittligt antal bank- och kreditkort, samma mängd basvaror hemma och så vidare. Det betyder att ett större hushåll har mer kontanter, basvaror och kort än ett mindre hushåll men enbart i proportion till storleken. Det är nu enkelt att räkna på genomsnitt. Tidsmässigt undersöker vi situationen efter 3, 6 och 9 dagar. Ovanstående basscenario kan senare modifieras genom att göra ett eller ett par restriktiva antaganden.

Följande antagande gäller för genomsnittsindividen: innehav av 1 bankkort, 1 kreditkort, kontantbuffert på 1000 kr och en standardiserad mängd basvaror hemma.³ Konsumtionsbehovet (POS) uppgår till 120 kronor per dag. Detta motsvarar ungefär hälften av den normala dagliga konsumtionen (se Annex) och utgår från att individen kan prioritera bort ungefär halva konsumtionen.

Basscenarioet förutsätter att medelsvensson har mat och vatten för 72 timmar. Därefter konsumerar han/hon 120 kronor om dagen. De 1000 kronor som han/hon har hemma räcker då i 8 dagar varvid hela "krisperioden" täcks in. Medelsvensson är inte beroende av offlinefunktionalitet.

Medelsvensson representerar hushåll utan barn oavsett om det består av en eller flera vuxna.

Barnfamilj 1 – två vuxna och två barn

Alla hushåll ser inte likadana ut. I barnfamiljer har vuxna försörjningsansvaret för barnen och hypotesen är att barn inte har en genomsnittlig kontantbuffert (även om det fortfarande kan finnas spargrisar) eller tillgång till bankkort med off-linefunktionalitet (personer under 20 år får oftast ett kort som bara fungerar on-line). De vuxna svarar således för barnens konsumtionsbehov.

En familj om två vuxna och två barn kommer därmed, allt annat lika, att vanligtvis ha ett högre konsumtionsbehov per vuxen än ett hushåll utan barn. I vårt exempel ovan får en sådan familj ett konsumtionsbehov på ca 500 kr dag ($4 \cdot 120$ kr). Hushållets två vuxna har en kontantbuffert på sammanlagt 2000 kronor samt 2 bankkort och två kreditkort. Deras basvaror räcker dag 1-3 och kontanterna täcker konsumtionsbehovet dag 4-7. Därefter, dvs. dag 8-9, är hushållet beroende av offlinefunktionalitet eller att ta ut kontanter över disk på ett bankkontor. Om offlinefunktionalitet finns behövs ett utrymme om 1000 kronor för att täcka dag 8-9 vilket sannolikt medges för de flesta kort med stöd för offlinefunktion.

Barnfamilj 2 – en vuxen och två barn

Ser vi till en familj om två barn och en ensamstående förälder är konsumtionsbehovet ca 350 kr per dag. Hushållet har basvaror för tre dagar och därefter räcker de 1000 kronorna i kontantbuffert i tre dagar. Beroendet av offlinefunktionalitet inträder efter dag 6 och konsumtionsbehovet är drygt 1000 kronor för dag 7-9. Liksom för Barnfamilj 1 bedöms detta behov medges för de flesta kort med stöd för offlinefunktionalitet.

³ Om hushållens SEK 10 miljarder fördelas jämt över alla vuxna (8 miljoner personer är 18 år eller äldre) kommer varje vuxen att inneha drygt 1000 kronor. Vi har avrundat nedåt till 1000 för enkelhetens skull. Ett alternativt beräkningsätt är att fördela kontanterna jämt över antalet hushåll. Detta skulle inte avsevärt påverka resultatet eftersom analysen visar att det är främst hushåll utan kontanter som är sårbara.

Nedanstående tabell ger en överblick över behovet av tillgång till offlinefunktionalitet givet hushållets storlek, kontantbuffert och konsumtionsbehov.

2.2 Utvidgningar av basscenariot

Kontantinnehavet är ojämnt fördelat över befolkningen och det förefaller som om fler än 4 av 5 inte har någon kontantbuffert. Likaså kan enstaka men nödvändiga inköp, exempelvis att tanka bilen om man bor i glesbygd, ta en stor del av kontantbufferten i anspråk. I vilken utsträckning hushållen har mat och vatten för 72 timmar torde också variera. Hushåll med liten eller ingen kontantbuffert, större konsumtionsbehov eller som har få basvaror hemma riskerar att efter kort tid bli beroende av att kunna göra offlineköp.

Vi studerar effekten på de tre hushållen av att ha eller inte ha 1000 kr kontantbuffert, av att ha eller inte ha 1000 kronors extra konsumtionsbehov och av att ha eller inte ha basvaror hemma. I tabell 1 visar vi vid vilken dag behovet av offlinefunktionalitet infinner sig och hur stort konsumtionsbehov det behöver täcka.

Tabell 1: Kontantbuffert, tillgång till basvaror, extra konsumtionsbehov och behov av offlinefunktionalitet

		Medelsvensson (1 vuxen)	Barnfamilj 1 (2 vuxna, 2 barn)	Barnfamilj 2 (1 vuxen, 2 barn)
Kontantbuffert 1000 per vuxen	Basvaror, inget extra	Inget offlinebehov	Dag 8-9, 1000	Dag 7-9, 1000
	Basvaror, extra 1000	Dag 4-9, 700 kr	Dag 6-9, 2000	Dag 4-9, 2000
	Inga basvaror, inget extra	Dag 9, 100 kr	Dag 5-9, 2500	Dag 4-9, 2000
	Inga basvaror, extra 1000	Dag 1-9, 1100 kr	Dag 5-9, 3500	Dag 1-9, 3000
Kontantbuffert 0 per vuxen	Basvaror, inget extra	Dag 4-9, 700 kr	Dag 4-9, 3000 kr	Dag 4-9, 2100 kr
	Basvaror, extra 1000	Dag 4-9, 1700 kr	Dag 4-9, 4000 kr	Dag 4-9, 3100 kr
	Inga basvaror, inget extra	Dag 1-9, 1100 kr	Dag 1-9, 4500 kr	Dag 1-9, 3200 kr
	Inga basvaror, extra 1000	Dag 1-9, 2100 kr	Dag 1-9, 5500 kr	Dag 1-9, 4200 kr

2.3 Diskussion kring antaganden i basscenariot

Vissa antaganden i basscenariot påverkar hushållens beroende av offlinefunktionalitet. Ett centralt antagande är att betalningen ska ske på inköpsstället. I vissa fall kan köp ske mot faktura. Det finns dock ingen infrastruktur som stödjer ett mer omfattande bruk av faktura vid inköpsstället och fakturaköp behandlas manuellt utanför ordinarie rutiner. I de fall faktura kan förekomma rör det sig troligtvis om situationer där butiken och kunden har förhållandevis god kännedom om varandra. Det är möjligt att det i framtiden finns ett bättre stöd för fakturaköp, men i vilken utsträckning det skulle kunna fungera vid en störning beror på störningens art. Likaså kan det finnas mobila betaltjänster som fungerar (det beror på vilken typ av störning som uppstått). Mobila betaltjänster är dock inte speciellt vanliga i butiksmiljö men det är troligt att de kommer att bli vanligare över tiden.

Ett sätt för hushåll att kringgå offline-problemet är att ta ut kontanter över disk på bankkontor, butikskassor i handeln mm, under antagande att system är tillgängliga. Möjligheten till manuell hantering minskar dock då allt färre bankkontor erbjuder denna tjänst och bedömningen är att även vid en störning i kortsystemen så kommer uttagsautomater att vara den huvudsakliga distributionskanalen. Därför behöver offline-möjligheter mellan kortutgivare och ägare uttagsautomater vara på plats för att det ska fungera och de överenskommelserna är individuella och på avtalsnivå. En eventualitet som man måste ha med i beräkningen är att hushållen kanske inte känner till offline-möjligheten och därför söker sig till banken och uttagsautomater för att ta ut pengar. Här kan media spela en lugnande eller pådrivande roll beroende på hur de rapporterar om störningen.

Så länge värdetransportbolag kan transportera pengar så finns det möjlighet att göra uttag och insättningar på kontor och butiker som hanterar kontanter. Butikernas förmåga att ta emot kontanter beror på i vilken utsträckning de kan avhända sig sina dagskassor och få växelkassor. Kan inte dagskassorna avhändas finns en gräns för hur mycket kontanter en butik kan ta emot, t.ex. genom försäkringsvillkor. Saknas växel minskar också möjligheten till kontantköp. Även om man kan köpa lite "extra" för att komma upp till ett belopp som motsvarar sedelns valör är det inte alltid kunden kommer att vilja göra detta. Värdebolagens förmåga att hämta och leverera dags- och växelkassor är därför centralt. Det förutsätter dock att värdebolagen kan kreditera sina kunders konton så att inkomna kontanter kan återcirkuleras, vilket kan förutsätta manuella rutiner i de fall kreditering inte kan ske elektroniskt. Kan inte återcirkulation ske kommer kontanter att ansamlas hos värdebolagen som vid någon tidpunkt kan behöva sluta ta emot dagskassor. Värdebolagen har idag reservrutiner för kreditering. Riksbankens lager kommer att vara tillgängligt och uttagsautomater med mera kan då laddas med nya sedlar. Det kommer dock bara kunna underlätta situationen så länge som övriga aktörer kan ta emot och återcirkulera kontanter.

För att ett offlineköp ska kunna göras måste ett antal förutsättningar vara uppfyllda. För det första måste det finnas avtal och regelverk som medger offlineköp. För det andra måste den kortutgivande banken ge kortet offlinefunktionalitet. För det tredje måste butikens terminal stödja offlinetransaktioner vilket innebär att kortinlösaren som tillhandahåller terminalen också måste medge offlinefunktion. Det är upp till varje enskild kortutgivare, inlösare och butik att välja hur man vill göra. Det saknas idag en helhetsbild över i vilken utsträckning kort har offlinefunktion, vilket belopp som medges och hur många transaktioner som kan göras. Det finns inte heller någon helhetsbild över i vilken utsträckning butikerna kan ta offlinebetalningar. Det kan finnas samband mellan hushållets inkomst och tillgång till offlinefunktionalitet. Det är möjligt att de som är mest beroende av denna funktion är de som har minst tillgång till den. Det är också viktigt att viss typ av handel, kanske främst apotek, kan ta emot offlinebetalningar.

Behovet av att kunna göra kortbetalningar offline ökar ju mindre tillgång hushållen har till basvaror och kontanter är. Extra konsumtionsbehov ökar också detta beroende. Det är rimligt att tro att hushåll med en ensamstående förälder i allmänhet är mer beroende av offlinefunktion än hushåll utan barn.

Slutligen vill vi påminna om att basscenariot bygger på att hushåll och andra aktörer agerar rationellt. Scenariot är på så sätt välartat. Hushåll och företag är dock inte alltid rationella och det är inte otänkbart att det skulle kunna uppstå t.ex. hamstring av varor och kontanter som leder till komplikationer. Vi har valt att bortse från sådana spekulationer här men läsaren bör vara medveten om denna osäkerhet.

2.4 Slutsats från basscenario

De flesta hushåll har inte kontanter hemma. Vid en längre störning i kortsystemet kommer majoriteten av hushållen att ha ett konsumtionsbehov som inte uppfylls baserat på deras innehav av kontanter och basvaror. Offlineköp i butiker och offlineuttag i uttagsautomater skulle kunna utgöra

en reservlösning för dessa hushåll. Hushåll med få kort i förhållande till konsumtionsbehovet kommer att behöva ett större konsumtionsutrymme offline per kort än hushåll med fler kort eller mindre konsumtionsbehov. Det finns idag ingen övergripande bild av i vilken utsträckning det i praktiken skulle gå att göra offlinetransaktioner. Detta beror delvis på att offlinefunktion måste accepteras av aktörerna på kortmarknaden (kortutgivare, inlösare, butik, uttagsautomat) och följa befintliga regelverk. Det är också upp till den enskilde aktören att sätta villkor för offlinefunktionen. Beroendet av en reservlösning för betalningar i samband med störningar i kortinfrastrukturen kommer troligtvis att öka i takt med att kontanter används allt mindre och förmågan att hantera kontanter i olika led kommer troligen att minska som en konsekvens av detta.

Det finns därför ett behov av att kartlägga befintligt stöd för offlinefunktionalitet för att bättre förstå om den är tillräcklig eller om det finns avgörande begränsningar. I det senare fallet kan trycket på bankkontor med manuella kontanttjänster och uttagsautomater bli mycket högt i samband med en större störning eller krissituation.

2.5 Fortsatt arbete

Betalningsrådet beslutade vid sitt möte 2017-10-04 att genomföra fördjupade utredningar i syfte att kartlägga befintligt stöd för att genomföra kortköp i butik samt uttag av kontanter i offlineläge. Arbetet har genomförts i två separata utredningar.

Betalningsrådets kansli genomförde tillsammans med Card Payment Sweden en enkät under första kvartalet 2018 riktad till kortutgivare och kortinlösare verksamma på den svenska marknaden i syfte att inhämta information om befintligt stöd för off-linebetalningar. En rapport (bilaga 1) baserad på slutsatserna i enkäten presenterades för betalningsrådet vid dess möte 2018-10-03. Betalningsrådets kansli har under första och andra kvartalet 2018 även genomfört en enkät gentemot ägare av ATM i syfte att inhämta information om befintligt stöd för uttag av kontanter i uttagsautomater i offlineläge. En rapport (bilaga 2) baserad på slutsatserna i enkäten presenterades för betalningsrådet vid dess möte 2018-10-03.

Utfallet av de fördjupade utredningarna presenterades för betalningsrådet vid dess möte 2018-10-03. I samband med mötet betonade rådet vikten av tydlig information mellan kortutgivare och kortinnehavare om begränsningar och möjligheter med kortköp och uttag i ATM vid störningar i kortinfrastrukturen. Rådet uppmuntrade också aktörerna på kortmarknaden samt berörda myndigheter att föra fortsatt dialog kring reservlösningar för betalningar vid störningar i kortinfrastrukturen.

3. Annex 1 - Grundläggande fakta

Hushållens konsumtionsutgifter för första kvartalet 2017 visas i första kolumnen i tabell 1. Med denna som utgångspunkt kan utskottet göra en överslagsberäkning på värdet av betalningar på inköpsstället. I ett första försök har Riksbanken satt en "1" i kolumnen "1=POS" för sådana varukategorier där betalningarna företrädesvis kan förväntas ske på inköpsstället. Tredje kolumnen anger således en uppskattning av POS-omsättningen som beräknas till nära 217 mdr kr 2017K1.⁴ Att den del av dessa inköp sker som näthandel eller på annat sätt antas uppvägas av att en del av de varor och tjänster som inte anges som POS betalas på inköpsstället.

Tabell 1. Hushållens konsumtionsutgifter (ENS2010), löpande priser, mdr kr efter ändamål och kvartal (källa: SCB).

	2017K1	1=POS	Skattad POS-konsumtion
01 livsmedel och alkoholfria drycker	56,1	1	56,1
02 alkoholhaltiga drycker och tobak	14,8	1	14,8
03 kläder och skor	20,0	1	20,0
04 bostad, elektricitet, gas och uppvärmning	133,9	-	-
05 möbler, inredningsartiklar, hushållsutr. o förbrukn.varor	23,6	1	23,6
06 hälso- och sjukvård	18,9	1	18,9
07 transporter och fordon	56,4	-	-
08 post- och telekommunikationer	13,4	-	-
09 rekreation och kultur, varor och tjänster	49,8	-	-
10 utbildning	1,7	-	-
11 restauranger, caféer, hotell o annan övernattningsservice	31,3	1	31,3
12 övriga varor och tjänster	52,0	1	52,0
Summa ändamålsfördelat	471,6		216,6
Hushållens konsumtion i utlandet	25,8		
Utländsk konsumtion i Sverige	- 25,3		
Hushållens totala konsumtionsutgifter	472,1		
Hushållens icke-vinstdrivande organisationer	14,6		
Total konsumtion	486,7		

De 217 mdr kr i POS-omsättning under 2017K1 kan omvandlas till en daglig POS-omsättning på 2,4 mdr kr genom att dividera 217 mdr med 90 dagar och sedan dividera summan med antalet medborgare i Sverige, 10 miljoner, vilket gör ca 240 kr per person och dag för Sverige som helhet – för en genomsnittlig medborgare.

År 2015 fanns det 3285 uttagsautomater och 183 818 kortterminaler. Det genomsnittliga kortköpet var 322 kr och det genomsnittliga kontantuttaget ur automat var knappt 1000 kr. Det fanns 10,4 miljoner bankkort och 10,6 miljoner kredit- och betalkort.

Cirka 15 procent av betalningarna på inköpsstället görs kontant och resten nästan uteslutande med kort. Enkätundersökning kring kontanter i handeln tyder på att kontanternas andel av betalningarna och omsättningen är densamma.⁵ Alltså bör den genomsnittliga kontantbetalningen vara ungefär lika stor som den genomsnittliga kortbetalningen.

Olika aktörers kontantnehav

Här har vi kartlagt hur mycket kontanter de olika aktörerna sitter på. Tanken är att den initiala fördelningen av kontanter påverkar i vilken utsträckning de kommer att användas och hur de kan distribueras.

⁴ Ett intervall mellan 200 och 250 miljarder kr antas vara rimligt och kan användas som övre och nedre gräns..

⁵ Andersson, Hedman and Segendorf (2018), "Cashless Society: When will Merchants Stop Accepting Cash in Sweden. A research model."

Det fanns i slutet av juli 2017 cirka 47,6 miljarder kronor i cirkulation (giltiga sedlar uppgick till 44,9 och giltiga mynt till 2,7).⁶

Banker

Bankernas kontant innehav har cirka 1,6 mdr kr.⁷ Det fanns i slutet av 2016 1514 bankkontor och 2014 var lite drygt hälften av alla kontor sådana där det inte går att göra manuella kontanttjänster. Däremot kan det finnas uttags- och/eller insättningsautomater.⁸

Värdebolag och Bankomat

Både Bankomat och värdebolagen har depåer/uppräkningscentraler. Därtill kommer kontanter i uttagsautomater. Uppskattningsvis uppgår det sammanlagda värdet av dessa innehav till kanske 10 procent av kontantmängden, dvs. 4-5 miljarder. [Hur mycket av bankernas 1,6 miljarder och butikernas innehav som ingår återstår att kontrollera.]

Konsumenter

Till skillnad från kontantinnehaven hos banker, värdebolag och Bankomat finns det ingen tillförlitlig statistik över hushållens kontant innehav men det är inte orimligt att tro att det innehavet fram till hösten 2016 låg på ca 20 miljarder kronor. Denna uppskattning baseras på två intervjuundersökningar.

En undersökning som FOREX Bank låtit YouGov genomföra 2013 visar att sex av tio svenskar hade kontanter sparade i hemmet till ett sammanlagt värde av cirka 18 mdr kr. Hälften av de som hade kontanter hade över 1000 kronor hemma. Var tjugonde svensk har hela 20 000 kronor eller mer. Endast 15 procent av de tillfrågade uppgav att de inte hade några kontanter alls hemma.

I Riksbankens intervjuundersökning (september 2016) svarade 13 % att de sparar i kontanter. Av dessa uppgav 45 % att de hade under 10 000 kronor, ca 25 % att de hade mellan 10 000 – 100 000 och ca 25 % ville inte svara. Det är också osäkert om de uppger sitt privata sparande eller hushållets sparande. Givet detta är det inte orimligt att konsumenterna år 2016 hade 15-20 miljarder sparade i kontanter. Riksbankens intervjuundersökning visade också att 15 % inte hade kontanter i plånboken, 23 % hade under 100 kr, 42 % hade 100-500 kronor och 19 % hade över 500 kronor.⁹ Sammanlagt bör Sveriges befolkning ha 3-3,5 miljarder i sina plånböcker, utöver kontanter som är sparade hemma.

Under 2017 genomfördes den sista delen av sedel- och myntutbytet i Sverige varvid en del av de kontanter som hushållen haft liggande hemma bör ha lämnats in och inte ersatts med nya sedlar. Värdet på kontanter i cirkulation har fortsatt att minska. Det bör därför betraktas som en mycket öppen fråga hur mycket sparande i kontanter som hushållen har. Ogiltiga kontanter kunde lämnas in på bankkontor till och med 30 juni, 2018.

Handel och andra företag

De kontanter som inte innehas av banker, värdebolag, Bankomat eller hushåll bör rimligtvis innehas av företagssektorn, främst handel och restaurangnäringen. Utgår man t.ex. från att hushållen har 15 miljarder i sparande och 3,5 i plånböckerna och att banker, Bankomat och värdebolagen sammanlagt innehar 6 miljarder bör företagssektorn inneha ungefär 23 miljarder. Detta belopp är då knutet till kontantomsättningen i butik och bör vara förhållandevis stabilt men trendmässigt minskande. Växelkassor torde dock inte uppgå till mer än 1 miljard kronor av vilken anledning handelns innehav

⁶ Källa: Riksbanken.

⁷ Källa: SCB, Finansmarknadsstatistik, tabell 5.1.1

⁸ Källa: Svenska Bankföreningen, Bank- och finansstatistik 2016 och 2014.

⁹ Källa: Svenska folkets betalningsvanor, Sveriges Riksbank, 2016

till största delen bör vara dagskassor.¹⁰ Dessa bör dock inte uppgå till mer än ett par miljarder som högst, även om vissa handelsmän inte sätter in sina dagskassor varje dag utan väntar ett par dagar.¹¹

Kontanter används inte bara i handeln utan även in restaurang- och besöksnäringen, parkeringsautomater, viss kollektivtrafik och så vidare. Dessa är dock ofta mindre kontantintensiva eller omsätter betydligt mindre belopp. Det är därför inte rimligt att tro att företagssektorns innehav uppgår till mer än en handfull miljarder kronor.

Svart ekonomi?

Hushållens och företagssektorns innehav av kontanter bygger på osäkra beräkningar men. Det verkar dock som om efterfrågan på kontanter är större än vad som kan förklaras ovan. Det är troligt att kontanter också innehas av aktörer i den svarta ekonomin. I vilken utsträckning dessa kontanter kommer att cirkulera i det studerade scenariot är osäkert.

Offline-funktionalitet

Svenska bank-, betal- och kreditkort har ett EMV-chip¹² och är i allmänhet anslutna till Visa och MasterCard. Vid en bankkortbetalning eller automatuttag görs vanligtvis en täckningskontroll och reservation på kundens konto online. Chipet ger kortutgivande bank möjlighet att tillåta att betalningar sker utan att dessa kontroller genomförs, dvs. kortutgivaren kan tillåta att betalningar sker offline. Genom att välja värden på parametrar i chipet kan kortutgivaren begränsa antalet köp offline och värdet på dessa. På motsvarande sätt har också betalningsmottagaren och kortinlösaren olika valmöjligheter som styr huruvida betalningar kan göras offline. Det går därför inte att ge en bra uppskattning på hur stor andel av korttransaktionerna som skulle kunna genomföras offline.

Det finns för närvarande ingen generell offlinefunktionalitet i svenska uttagsautomater. För vissa typer av störningar kan offline stödjas men inte för andra.

Vid de tillfällen en betalning eller ett automatuttag gjorts offline lagras transaktionen i kortterminalen/automaten och sänds till kortnätverket nästa gång som terminalen går online. Terminaler som inte är kopplade till kassan har ofta en minneskapacitet på 192 MB vilket medger att förhållandevis många transaktioner kan lagras. Terminaler som är kopplade till en kassaterminal lagrar transaktioner i kassan. Inga transaktioner lagras i kortets chip.

¹⁰ En genomsnittlig växelkassa uppgår till 2500-3000 kronor. Det finns ca 220 000 kortterminaler så antag att antalet kassor ligger mellan 200 000 och 300 000 stycken. Då uppgår det totala värdet på växelkassorna till inte mer än 0,4-0,6 miljarder kronor.

¹¹ Handeln omsätter ca 750 miljarder kronor per år av detta är ca 15-18% kontant (pågående enkätstudie). Den genomsnittliga dagliga kontantförsäljningen i handeln uppgår då till under 0,4 miljarder kronor. Även om alla handlare skulle vänta ett par dagar med att lämna in dagskassorna gör det inte mer än kanske 2 miljarder kronor.

¹² EMV står för "Europay International, MasterCard and VISA" och är en säkerhetsstandard för kort, <https://www.emvco.com/about/overview/>

Bilaga 1 - Scenarioplanering för betalningar i en krissituation – offlinebetalningar med kort

Riksbanken tog 2015 initiativ till att bilda ett svenskt betalningsråd och tillhandahåller kanslifunktionen för rådet sedan dess bildande 2015. Ordförande i rådet är vice Riksbankschef Cecilia Skingsley.

Rådet träffas två gånger per år och består av 13 branschorganisationer, myndigheter och aktörer som har en central roll på den svenska betalningsmarknaden. 5 arbetsutskott är verksamma under rådet och ansvarar för att genomföra de aktiviteter som definierats i rådets arbetsprogram. En av aktiviteterna i arbetsprogrammet berör en utredning kring betalningar i en krissituation och ett scenario som bygger på att det inte går att betala med kort i normal omfattning (så kallat offlineläge). Scenariot bygger på följande förutsättningar:

- Telekommunikationerna fungerar inte och internet är inte tillgängligt
- Elektricitet finns, offline-funktion är därmed möjlig
- Inköp betalas på inköpsstället
- Mobila betaltjänster är idag inget allmänt gångbart alternativ för inköp i fysisk butik
- Hushållen har en viss mängd basvaror hemma
- Hushållen har ca SEK 10 mdr i kontanter
- Ingen hamstring av basvaror förekommer
- Studera effekterna av scenariot efter 3, 6 och 9 dagar

Vid Betalningsrådets möte 2017-10-04 enades deltagarna om att ge Betalningsrådets kansli uppdraget att djupare utreda i vilken omfattning det är möjligt att betala med kort i offlineläge med anledning av att det uppstått störningar i kommunikations och internetförbindelser.

Betalningsrådets kansli har därför med hjälp av Card Payment Sweden under första kvartalet 2018 genomfört en enkät riktad till kortutgivare och kortinlösare verksamma på den svenska marknaden i syfte att inhämta information om befintligt stöd för off-linebetalningar.

1. Utfall av enkät riktad till kortutgivare och kortinlösare verksamma på den svenska marknaden

Betalningsrådets kansli har i samarbete med Card Payment Sweden tagit fram en enkät med frågor som berör möjligheter och begränsningar kring genomförande av betalningar i offlineläge. Enkäten har besvarats av 6 större kortutgivare och kortinlösare på den svenska marknaden.

2. Avtal och regelverk

Fyrpartsmodellen för kort

Den svenska infrastrukturen för kortbetalningar är primärt baserad på den så kallade fyrpartsmodellen. Modellen beskriver aktörerna på den svenska kortmarknaden samt relationerna

mellan aktörerna. De centrala aktörerna är kortutgivare, kortinlösare, kortinnehavare (betalare) och butiker¹³ (betalningsmottagare).

Betalningsgaranti och ansvar

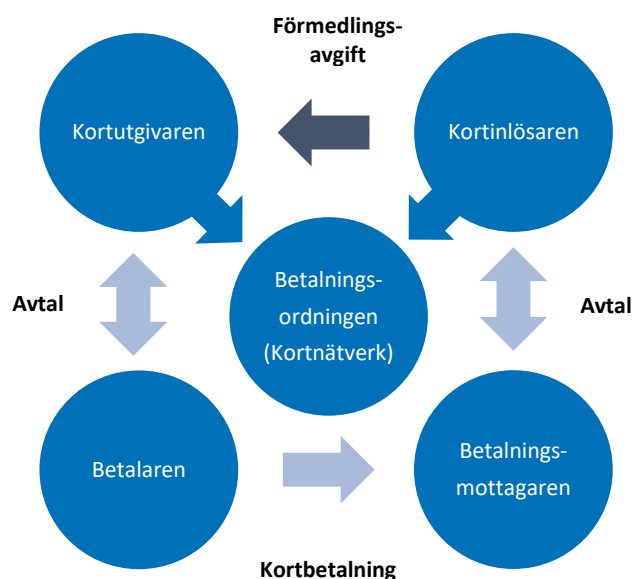
Generellt baserar sig modellen på att kortutgivarna garanterar samtliga butiksbetalningar till kortinlösarna om dessa följer de regler för kortacceptans som respektive kortnätverk tillämpar från tid till annan. Kortinlösaren för normalt dessa krav vidare till sina butiker, liksom den garanterade betalningen, så att butikerna alltid kan känna sig trygga med att få betalt för de kortköp som de tar emot i sina terminaler.

Transaktionshantering och kreditering av kortbetalningar till butik

Kortinlösaren samlar upp de korttransaktioner som genomförts av kunderna under dagen och krediterar butiken för dessa betalningar. Slutligen riktar kortinlösaren ett anspråk mot respektive kortutgivare om ersättning för genomförda kortbetalningar varefter kortutgivaren ersätter kortinlösaren för utlägg för genomförda betalningar. Butiken betalar en transaktionsbaserad ersättning till kortinlösaren. Kortinlösaren betalar i sin tur en transaktionsbaserad ersättning till respektive kortutgivare för de korttransaktioner som har lösts in.

Kortutgivaren, exempelvis en bank, har en avtalsrelation med innehavaren av kortet, det vill säga den fysiska eller juridiska person som faktiskt genomför en kortbetalning och ger ut och distribuerar kortet till kortinnehavaren. Kortutgivaren garanterar de köp som dess kortinnehavare utför till kortinlösarna enligt gällande kortregelverk.

Både kortutgivaren och kortinlösaren har tecknat avtal med de aktörer som tillhandahåller regelverken för kortbetalningar, de så kallade kortnätverken. För den svenska kortmarknaden kan noteras att det inte finns några nationella kortnätverk. Samtliga kort på den svenska kortmarknaden är anslutna till de internationella kortnätverken och dess regelverk.¹⁴

Figur 1. Fyrpartsmodellen för kort¹⁵

Fyrpartsmodellen för kort och dess påverkan på offlinebetalningar

¹³ Även organisationer och föreningar kan vara betalningsmottagare. Kortutgivaren och kortinlösaren kan finnas utanför Sverige.

¹⁴ Exempel på internationella kortnätverk är VISA och Mastercard.

¹⁵ SOU 2016:53, Betaltjänster, förmedlingsavgifter och grundläggande betalkonton, s. 636.

Efter analys av inkomna enkätsvar uppfattar Betalningsrådets kansli att de avtal som kortutgivare och kortinlösare tecknat med de internationella kortnätverken om att följa deras regelverk till mångt och mycket sätter upp ramarna för möjligheterna att genomföra offlinebetalningar. I enkätsvaren refereras dels till de internationella regelverken och dels till lokala svenska regler i enlighet med det internationella regelverket. Kansliet uppfattar att de internationella kortnätverken medger offlinebetalningar men att det finns begränsningar. Begränsningarna innebär att endast vissa kortprodukter medger offlineköp medan andra produkter inte medger offlineköp överhuvudtaget. Det förefaller som att kreditkort överlag har ett större utrymme för offlineköp än bankkort kopplade till bankkonton. Vissa kort, så kallade onlinekort, är helt spärrade för offlineköp vilket innebär att de inte fungerar om det inte är möjligt att göra täckningskontroll mot det konto till vilket kortet är kopplat.

Huvudregeln är att kortutgivaren, kortinlösaren och butiker har möjlighet, men inte skyldighet att tillåta offlineköp med vissa kort.

3. Möjligheter till offlineköp med kort på den svenska marknaden

Generellt förefaller det finnas ett manöverutrymme för kortutgivaren för de kortprodukter som tillåter offlineköp. Kortbetalning med kort utrustade med chip kan ske offline under förutsättning att:

- Inköpsställets utrustning har strömförsörjning via nät eller batteridrift
- Transaktionsbeloppet understiger den beloppsgräns då inlösaren/terminalen måste auktorisera köpet online till kortutgivaren för att vara skyddad mot eventuella bedrägerier.¹⁶
- Det chipkort som används i betalningsögonblicket tillåter köp offline, dvs. är utrustat med parametrar för offlineköp samt att;
- Det chipkort som används i betalningsögonblicket inte överskrider de begränsningar som respektive kortutgivare har satt i sina chip för offlineköp, t.ex. max tillåtet transaktionsbelopp offline och/eller totalt tillåtet ackumulerat belopp offline.

Det förefaller således som att lokala regler för den svenska marknaden i enlighet med kortnätverkens regelverk tillåter köp med ovan nämnda chipkort offline.

3.1 Tekniskt stöd för offlineköp i butik

Enkätsvaren tyder på att det finns ett tekniskt stöd för offlinetransaktioner i butikernas kortterminaler vilka vanligtvis tillhandahålls av den kortinlösare som butiken har avtal med. Det finns dock en begränsning i terminalernas minne avseende det antal transaktioner som kan lagras. En annan begränsning utgörs av terminalernas batterikapacitet i det fall elförsörjningen fallerar. Ytterligare en begränsning utgörs av kortets chip då chipet innehåller information om typ av kort samt möjligheter och begränsningar avseende offlineköp. Kortutgivaren är ansvarig för informationen på chipet vilket innebär att kortutgivaren avgör vilket stöd som ska finnas för offlineköp med kortet. En utmaning i detta sammanhang är att förändringar av informationen på kortets chip, exempelvis parametrar i kortens chip som styr möjligheten att genomföra offlineköp, kan kräva utgivning och distribution av nya fysiska kort. Generellt förefaller möjligheten att genomföra snabba förändringar av kortinnehavarnas möjlighet att genomföra offlineköp vara begränsade då det finns ett beroende till utgivning och fysisk distribution av nya kort.

¹⁶ Denna beloppsgräns benämns "floorlimit"

3.2 Affärsbedömningar och fördelning av risk

Fördelningen av de risker som uppstår i samband med offlineköp för kortutgivare, kortinlösare och butiker styrs av avtalen mellan:

- kortutgivare och kortnätverk
- kortinlösare och kortnätverk
- lokala regler på den svenska marknaden mellan kortutgivare, kortinlösare och kortnätverk.
- kortinlösare och butik

De internationella kortnätverkens regelverk och lokala regler för den svenska marknaden medger offlineköp för majoriteten av bankkort och kreditkort. Kortutgivarna avgör i vilken utsträckning de kort som de ger ut ska medge offlineköp inom de ramar som är tillåtna av kortnätverkens regelverk. Kortutgivaren ansvarar för risken för de kortköp som utförs utan att täckning finns på det konto eller den kredit som är kopplad till kortet gentemot kortinlösare och butik under förutsättning att kortutgivaren tillåter offlineköp och att beloppen ligger inom de av kortnätverken tillåtna ramarna. Kortutgivaren får i detta fall ställa krav på kortinnehavaren med utgångspunkt från de avtalsvillkor som gäller mellan kortutgivare och kortinnehavare. Kortinlösarnas avtal med kortnätverken ger dem rätt att acceptera offlineköp inom angivna ramar och de står inte för någon risk så länge kortköpen håller sig inom ramarna för kortnätverkens regelverk och de tekniska parametrar på kortens chip som satts av kortutgivarna. Vissa kort, så kallade onlinekort är dock undantagna. Chipen i dessa kort innehåller parametrar som tekniskt ställer krav på att täckningskontroll mot konto och kredit genomförs.

Butikernas ansvar för offlineköp regleras av avtalen mellan butik och kortinlösare. Avtalen förefaller medge offlineköp under förutsättning att de genomförs inom de ramar som satts upp av kortregelverken och kortutgivarna. Det innebär att butiken ansvarar för att offlineköpen håller sig inom angivna beloppsgränser. Betalningsrådets kansli har uppfattat att möjligheten för butikens kunder att göra offlineköp tekniskt styrs av butikens kortterminaler. Det innebär att de parametrar som kortutgivare satt på kortets chip läses av terminalen och i de fall köpet håller sig inom de ramar som kortutgivaren satt medger butikens terminal köpet. I de fall butiken medger kortköp i offlineläge som avviker från vad som är tillåtet enligt butikens avtal med kortinlösaren bär butiken risken för transaktionen.

Baserat på det ovan anförda är det möjligt att identifiera tre scenarier för fördelning av de risker som uppstår i samband med offlineköp.

Scenario 1 – fullt stöd för offlineköp

Kortutgivare och kortinlösare accepterar offlineköp inom ramen för de beloppsgränser som är tillåtna av kortnätverken. Offlineköp omfattas av avtal mellan inlösare och butik. Det innebär att offlineköp kan genomföras i butik och att kortutgivaren står för risken för offlineköp inom de av kortregelverken och kortutgivarna angivna beloppsgränserna. I annat fall står inlösaren eller butiken risken. I de fall butiken medger kortköp i offlineläge som avviker från vad som är tillåtet enligt butikens avtal med kortinlösaren bär butiken risken för transaktionen gentemot kortinlösaren. Kortinlösaren bär i sin tur risken gentemot kortutgivaren och får ta kostnaden för den otillåtna transaktionen.

Scenario 2 – begränsat stöd för offlineköp

Kortutgivaren har begränsat möjligheten till offlineköp, antingen genom att; tillåta lägre belopp än kortnätverkens beloppsgränser, begränsa antalet offlinetransaktioner eller genom att begränsa det sammanlagda beloppet för offlinetransaktioner eller antalet under en avgränsad tidsperiod. Offlineköp omfattas med förbehåll för ovan nämnda begränsningar av avtal mellan inlösare och butik. Det innebär att offlineköp kan genomföras i butik och att kortutgivaren står för risken för offlineköp inom ramen för vad kortregelverken och kortutgivaren tillåter. I de fall butiken medger kortköp i offlineläge som avviker från vad som är tillåtet enligt butikens avtal med kortinlösaren bär

butiken risken för transaktionen gentemot kortinlösaren. Kortinlösaren bär i sin tur risken gentemot kortutgivaren och får ta kostnaden för den otillåtna transaktionen.

Scenario 3 – offlineköp är inte tillåtna

Kortnätverkens regelverk har undantagit vissa kortprodukter från möjligheten att tillåta offlineköp vilket innebär att kortutgivaren har lagt in parametrar i kortets chip som medför att offlinetransaktioner inte är tekniskt möjliga att genomföra. Konsekvensen av detta är att det i samtliga fall inte är möjligt att genomföra täckningskontroll mot bakomliggande konto eller kredit så kommer köpet att avvisas.

3.3 Nuvarande stöd för offlineköp i förhållande till Betalningsrådets scenario för störningar i kortinfrastrukturen

Betalningsrådets arbetsutskott mot kris och sårbarhet i betalningssystemet tog under 2017 fram ett scenario för betalningar i en krissituation baserat på ett läge där det inte är möjligt att genomföra kortbetalningar i normal omfattning på grund av störningar i kommunikations och internetförbindelser. Scenariot omfattar en analys av hur ett antal typhushåll påverkas av störningar i betalningsinfrastrukturen för kortbetalningar under en tidsperiod som sträcker sig upp till 9 dagar. Scenariot utgår från att respektive hushåll har tillgång till ett kreditkort och ett bankkort. Analysen visar att hushållen påverkas i olika omfattning beroende på deras tillgång till kontanter, livsmedel och behov av drivmedel. De hushåll som saknar kontanter och livsmedel har av naturliga skäl störst konsumtionsbehov och därmed ett större behov av tillgång till offlinebetalningar som kontinuitetslösning i beskrivet krisscenario.

Kortutgivarnas syn på offlineköp som en kontinuitetslösning

Majoriteten av kortutgivarna i enkätundersökningen anser att befintliga möjligheter till offlineköp är tillräckliga för att klara behoven av inköp av basförnödenheter enligt scenariot. Vissa kortutgivare påpekar emellertid att de infört beloppsbegränsningar för offlineköp som gör att det utrymme för offlineköp som de tillhandahåller inte är tillräckligt för att klara behoven av inköp av basförnödenheter för alla hushåll enligt scenariot. Vissa kortutgivare betonar att tekniska begränsningar i kortterminalerna avseende antalet lagrade transaktioner kan utgöra ett problem då det finns risk för att lagringsutrymmet fylls snabbt i en krissituation. Det kan även ställas stora krav på att butikerna genomför identitetskontroll av kunderna om kortterminalerna inte kan genomföra autentisering av kortinnehavarna i normal omfattning.

Kortinlösarnas syn på offlineköp som en kontinuitetslösning

Enkätsvaren från kortinlösarna visade på en mer skeptisk inställning till att typhushållen klarar behoven av inköp av basförnödenheter enligt scenariot då de betonar att olika kortutgivare har olika tolerans för offlineköp. Vissa kortinlösare betonade att butiker har möjlighet att tillåta offlineköp trots att terminalens lagringskapacitet har nått taket genom att efterregistrera köpen. Detta innebär att kunden erhåller varan eller tjänsten trots att köpet ännu inte registrerats av terminalen. Risken för dessa transaktioner vilar på butiken. Kortinlösarna påpekade att ökad lagringskapacitet i kortterminaler och ökad batterikapacitet är tekniska åtgärder som kan underlätta att fler offlinetransaktioner kan tillåtas genomföras under en längre tid.

4. Slutsatser

Med beaktande av de svar som lämnats på enkäten bedömer Betalningsrådets kansli att det finns tekniska förutsättningar för att genomföra kortköp i offlineläge hos kortutgivare, kortinlösare och butiker i det scenario som arbetsutskottet utgått från på den svenska marknaden. Stödet för offlineköp är dock beroende av typ av kort och kortutgivarens riskaptit/vilja att anpassa sig till de ramar för offlineköp som sätts av de internationella kortnätverkens regelverk samt nationella regler

kopplade till de internationella kortregelverken. I Sverige innebär detta konkret att innehavare av bankkort och kreditkort i olika utsträckning har möjlighet att genomföra offlineköp med kort.

Det scenario som arbetsutskottet utgått från visar att de hushåll som saknar kontanter, livsmedel samt är beroende av drivmedel är mest utsatta och därmed i störst behov av en kontinuitetslösning för betalningar i en krissituation under en period som sträcker sig över 9 dagar.

De typhushåll som är kunder hos kortutgivare som tillåter offlineköp i kortens chip enligt vad kortnätverkens regler tillåter utan ytterligare begränsning torde klara sitt konsumtionsbehov i det scenario som beskrivs. Det råder däremot osäkerhet om de typhushåll som är kunder/kortinnehavare av bank och kreditkort hos kortutgivare som har infört hårdare begränsningar i sina chipkort än vad regelverken medger kommer att kunna genomföra offlineköp under hela den period som beskrivs och med angivet konsumtionsbehov.

Hushåll som endast har tillgång till kort som tillåter onlineköp kommer inte att kunna uppfylla sitt konsumtionsbehov enligt scenariot. Scenariot bygger dock på antagandet att hushållen har tillgång både till ett bankkort och ett kreditkort. Det innebär att kreditkortet kan täcka konsumtionsbehovet, dock med förbehåll för eventuella begränsningar avseende offlineköp från kortutgivarens sida.

Betalningsrådets kansli uppfattar att allmänhetens och myndigheters kunskap om förutsättningarna för att genomföra kortköp i offlineläge är låg. Med beaktande av den sedan 2007 minskande kontantanvändningen i samhället och en pågående urbaniseringsprocessen med ökande inflyttning till städer ökar sannolikheten för att allt fler hushåll inte har kontanter eller livsmedel i tillräcklig utsträckning för att möta sitt grundläggande konsumtionsbehov i en krissituation. Ur detta perspektiv är det av vikt att är medvetna om de möjligheter och begränsningar som gäller i det fall det uppstår en kris som negativt påverkar infrastrukturen för betalningar.

5. Förslag på fortsatt arbete

Respondenterna har lämnat ett antal förslag på aktiviteter med syfte att förbättra möjligheterna att genomföra offlineköp i en krissituation. Vissa av förslagen bygger på frivillig samverkan mellan aktörerna på kortmarknaden medan andra förslag bygger på statlig medverkan. Det bör också påpekas att vissa respondenter ser svårigheter med att ytterligare öka stödet för offlineköp.

Förslag som bygger på frivillig samverkan mellan marknadens parter.

- Utarbeta en plan för att hantera köp med kort i en längre offline-situation. Detta bygger på att kortinlösare och kortutgivare enas om en manuell hantering (men med hjälp av dagens teknik) för att möjliggöra köp även om antingen chip eller terminal nekar köp.
- Tillse att alla kortutgivare för in off-line parametrar i chipkorten för de kortprodukter som har off-line kapacitet enligt kortvarumärkes regelverk.
- Se till att mer eller mindre per automatik uppgradera kunder från "online only kort" till kort med off-linefunktionalitet när kunden kvalificerar sig till det
- Säkerställ även fortsättningsvis att terminalens gränsvärden för offlinebetalningar kan behållas på dagens nivå.

Förslag som lämnats av respondenterna och som bygger på medverkan från staten:

- Utred förutsättningarna för en garanti (statlig?) i syfte att ge butikerna möjlighet att i ett extremt krisläge medge köp oavsett begränsningar i chip och terminal.

Synpunkter som identifierar utmaningar med fortsatt arbete

- Det pågår en trend mot att alla transaktioner skall genomföras online, vilket kan leda till att lokala regler om stöd för offlinebetalningar inte längre kan upprätthållas.
- Förordningar och direktiv från EU reglerar den europeiska kortmarknaden. Eventuella nationella avvikelser måste vara förenliga med europeisk lagstiftning och det är i detta sammanhang särskilt viktigt att säkerställa att utländska kortutgivare och kortinlösare verksamma på den svenska kortmarknaden inte diskrimineras.

Rekommendation:

Betalningsrådets kansli anser att en rimlig etappindelning av det fortsatta arbetet är att undersöka förutsättningarna för frivillig samverkan genom diskussioner mellan aktörerna på kortmarknaden, företrädesvis kortutgivare och kortinlösare. Ett första steg skulle kunna bestå i att aktörerna utreder förutsättningarna för tydligare kommunikation mot kunder kring de möjligheter och begränsningar som gäller för offlineköp med kort. I ett senare skede kan dialog kring övriga förslag avseende frivillig samverkan initieras. I båda fallen är det av vikt att beakta de utmaningar som identifierats samt att arbetet måste ske i förenlighet med gällande lagstiftning.

Bilaga 2 Scenarioplanering för betalningar i en krissituation – offlineuttag med kort

1. Scenarioanalys kring störningar i betalningsinfrastrukturen

Riksbanken tog 2015 initiativ till att bilda ett svenskt betalningsråd och tillhandahåller kanslifunktionen för rådet sedan dess bildande 2015. Ordförande i rådet är vice Riksbankschef Cecilia Skingsley.

Rådet träffas två gånger per år och består av 13 branschorganisationer, myndigheter och aktörer som har en central roll på den svenska betalningsmarknaden. 5 arbetsutskott är verksamma under rådet och ansvarar för att genomföra de aktiviteter som definierats i rådets arbetsprogram. En av aktiviteterna i arbetsprogrammet berör en utredning kring betalningar i en krissituation och ett scenario som bygger på att det inte går att betala eller göra uttag med kort i normal omfattning (så kallat offlineläge). Scenariot bygger på följande förutsättningar:

- Telekommunikationerna fungerar inte och internet är inte tillgängligt
- Elektricitet finns
- Inköp betalas på inköpsstället
- Mobila betaltjänster är idag inget allmänt gångbart alternativ för inköp i fysisk butik
- Hushållen har en viss mängd basvaror hemma
- Hushållen i Sverige har ca SEK 10 mdr i kontanter
- Ingen hamstring av basvaror förekommer
- Studera effekterna av scenariot efter 3, 6 och 9 dagar

Vid Betalningsrådets möte 2017-10-04 enades deltagarna om att ge Betalningsrådets kansli uppdraget att djupare utreda i vilken omfattning det är möjligt att betala med kort i offlineläge samt att göra uttag med kort i uttagsautomater (ATM) med anledning av att det uppstått störningar i kommunikations och internet-förbindelser.

Betalningsrådets kansli har därför under första och andra kvartalet 2018 genomfört en enkät gentemot ägare av ATM i syfte att inhämta information om befintligt stöd för uttag av kontanter i uttagsautomater i offlineläge.

2. Utfall av enkät riktad till ägare av ATM nätverk verksamma på den svenska marknaden

Betalningsrådets kansli har tagit fram en enkät med frågor som berör möjligheter och begränsningar kring genomförande av kontantuttag i uttagsautomater i offlineläge. Enkäten har besvarats av 1 rikstäckande ägare av uttagsautomater på den svenska marknaden. Ytterligare två aktörer som äger ATM nätverk på den svenska marknaden har granskat och kommenterat ett utkast till sammanställning av enkäten.

3. Avtal och regelverk

Fyrpartsmodellen för kort

Den svenska infrastrukturen för kortbetalningar är baserad på den så kallade fyrpartsmodellen. Modellen beskriver aktörerna på den svenska kortmarknaden samt relationerna mellan aktörerna. De centrala aktörerna är kortutgivare, kortinlösare, kortinnehavare (betalare) och butiker¹⁷ (betalningsmottagare).

Kortinlösaren garanterar att de butiker som tar emot kortbetalningar får betalt för dessa betalningar. Kortinlösaren har ett avtal med butiken som tar emot kortbetalningen. Kortinlösaren samlar upp de korttransaktioner som genomförts av kunderna under dagen och krediterar butiken för dessa betalningar. Kortinlösaren tar ut en avgift gentemot butiken per inlöst transaktion. Slutligen riktar kortinlösaren ett anspråk mot kortutgivaren om ersättning för genomförda kortbetalningar varefter kortutgivaren ersätter kortinlösaren för genomförda betalningar. Kortutgivaren, exempelvis en bank, ger ut och distribuerar kortet till kortinnehavaren och har en avtalsrelation med innehavaren av kortet, det vill säga den fysiska eller juridiska person som faktiskt genomför ett uttag av kontanter med kort.

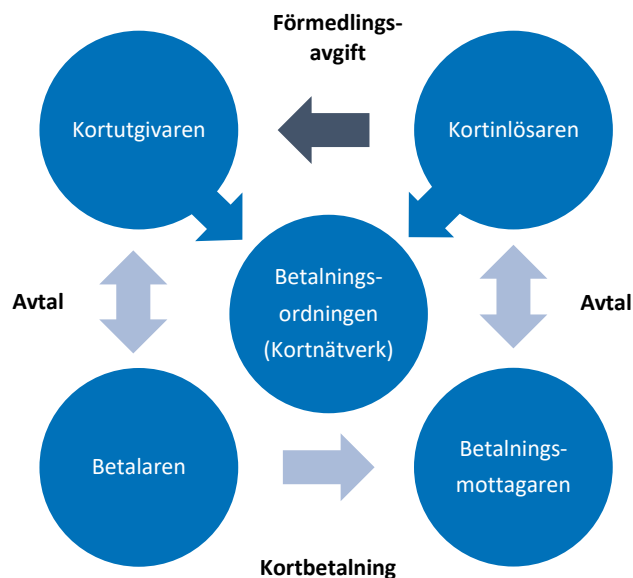
Ägare av ATM agerar i rollen som kortinlösare (med den skillnad att de inte har någon relation med butiker) och de riktar ett anspråk mot kortutgivaren om ersättning för genomförda kontantuttag med kort varefter kortutgivaren ersätter ägaren av ATM för utlägg. Ägaren av ATM tar också ut en transaktionsbaserad avgift gentemot kortutgivaren. Ägare av ATM kan antingen ha ett inlösaravtal direkt med de internationella kortnätverken eller med en kortinlösare som i sin tur har avtal med kortnätverken.¹⁸ I det fall ATM ägaren har ett avtal med en kortinlösare är kortinlösaren ansvarig för att uttagen i ATM ägarens ATM sker i enlighet med kortnätverkens regelverk.

Det är möjligt för ATM ägaren att teckna bilaterala avtal med kortutgivare. Ett sådant avtal kan ge kortutgivaren tillgång till mervärdestjänster som exempelvis kundanpassad dialog i ATM ägarens gränssnitt. Ett bilateralt avtal skulle också kunna reglera villkor för offlineuttag i ATM mellan ATM ägare och kortutgivare. En förutsättning för denna typ av avtal är dock att ATM och kortutgivare också etablerat tekniskt stöd för offlinetransaktioner.

Ett kännetecken för den svenska kortmarknaden är att det inte finns några nationella regelverk för kort utan att samtliga kort på den svenska kortmarknaden är anslutna till de internationella kortnätverken och dess regelverk.

¹⁷ Även organisationer och föreningar kan vara betalningsmottagare

¹⁸ Exempel på internationella kortnätverk är VISA och Mastercard.

Figur 1. Fyrpartsmodellen för kort¹⁹

4. Möjligheter till offlineuttag i ATM med kort på den svenska marknaden

Betalningsrådets kansli uppfattar att de internationella kortnätverkens regelverk generellt ger ett visst utrymme för offlinetransaktioner. En studie som betalningsrådets kansli genomfört i samarbete med Card Payment Sweden 2018 visar att det inom vissa ramar är möjligt att genomföra offlineköp i butik med kort på den svenska marknaden och att det även finns tekniskt stöd för offlinetransaktioner i kortterminaler. Risken för dessa transaktioner regleras i de internationella kortnätverkens regelverk och i avtal mellan kortutgivare, kortinlösare och butik.²⁰

Vad beträffar ATM uttag så ställer kortnätverken krav på att dessa ska ske i online läge och godkännas av kortutgivaren. Kortnätverkens regelverk tillåter dock att kortutgivare och ATM ägare, eller de kortinlösare som agerar ombud för ATM ägaren, bilateralt tecknar avtal med varandra om stöd för offlinetransaktioner och riskfördelning för dessa. Om inga avtal finns gäller kortnätverkens regelverk. Betalningsrådets kansli har uppfattat att det saknas bilaterala avtal på den svenska marknaden mellan ATM ägare och kortutgivare om offlineuttag.

Det finns kortutgivare som också agerar i rollen som ATM ägare. Dessa aktörer kan själva besluta om de villkor som ska gälla för deras kunder och kortinnehavare i deras egna ATM i samband med tekniska störningar enligt det ovan beskrivna scenariot.

Även om det saknas avtal mellan ATM ägare och kortutgivare så kan kortutgivare och de internationella kortnätverken bilateralt avtala om en reservrutin som medger offlinetransaktioner oavsett kanal (exempelvis köp i butik eller uttag i ATM) om kortutgivaren har tekniska problem.²¹ Dessa avtal bygger på att kortutgivaren köper en tjänst där kortutgivaren ger kortnätverken fullmakt att agera som ombud för kortutgivaren och auktorisera korttransaktioner med kortutgivarens kort under förutsättning att dessa transaktioner uppfyller de villkor som kortutgivaren ställer. Dessa

¹⁹ SOU 2016:53, Betaltjänster, förmedlingsavgifter och grundläggande betalkonton, s. 636.

²⁰ Se Betalningsrådets studie kring offlineköp med kort, bilaga 1

²¹ Rutinen kallas för "Stand in processing".

villkor kan exempelvis beröra beloppsgränser, ackumulerat belopp och geografisk placering av ATM. ATM ägaren uppfattar dessa transaktioner som transaktioner som är auktoriserade online. En förutsättning för att denna reservrutin ska fungera är att ATM ägarens IT system kan kommunicera med kortnätverkens IT system. I det ovan angivna scenariot är dock internet och kommunikationsförbindelser brutna varför reservrutinen inte kan träda ikraft.

Vissa kort är så kallade onlinekort och är i enlighet med de internationella kortnätverkens regelverk helt spärrade för offlineuttag via information som finns i kortens chip. Förinnehavare av dessa kort spelar det inte någon roll om det finns ett avtalsmässigt stöd för offline då korten är undantagna.

4.1 Tekniskt stöd för offlineuttag

Betalningsrådets kansli uppfattar att det saknas ett generellt tekniskt stöd för offlineuttag i ATM vilket är en konsekvens av att det saknas avtal mellan ägare av ATM och kortutgivare avseende offlineuttag. I enkätsvaren har det framkommit att denna typ av tekniska anpassningar är resurskrävande och svåra att motivera för ATM ägare ur ett ekonomiskt perspektiv. Exempel på en teknisk anpassning skulle kunna vara att ATM ägaren tillhandahåller en lösning som tillåter offlineuttag i enlighet med de gränsvärden som kortutgivaren programmerat i kortets chip. Andra tänkbara tekniska anpassningar är upprättande av särskilda kommunikationsförbindelser mellan ATM ägare och kortutgivare. En utmaning i detta sammanhang är att förändringar av informationen på kortets chip, exempelvis parametrar i kortens chip som styr möjligheten att genomföra offlinetransaktioner, kan kräva utgivning och distribution av nya fysiska kort.

Respondenterna påpekar i enkätsvaren att ett scenario med störningar i kommunikationer och internetförbindelser skulle kunna medföra att larm och värdehanteringstjänster för uttagsautomaterna inte fungerar i normal utsträckning. I ett sådant läge kan särskilda skyddssystem aktiveras och sätta berörda uttagsautomater ur funktion.

4.2 Fördelning av risk för uttag i ATM

Betalningsrådets kansli uppfattar att fördelningen av de risker som uppstår i samband med uttag i ATM för kortutgivare och ATM ägare fördelas via avtal mellan:

- ATM ägare och kortutgivare
- ATM ägare och kortnätverk
- Kortutgivare och kortnätverk
- Kortutgivare och kortinnehavare

ATM ägare och kortutgivare

ATM ägaren har möjlighet att teckna avtal med kortutgivare avseende användning av kortutgivarens kort i ATM ägarens ATM. Dessa kan omfatta tekniskt stöd som möjliggör anpassade gränssnitt och tjänster för kortutgivarens kunder. Exempel på detta är marknadsföring av kortutgivarens tjänster gentemot kortinnehavaren och stöd för överföring av medel mellan kortinnehavarens konton. I vissa fall kan ATM ägaren också agera i rollen som kortutgivare och har då möjlighet att på egen hand erbjuda mervärdestjänster.

Avtal mellan ATM ägare och kortutgivare, eller mellan den kortinlösare som agerar som ombud för ATM ägare och kortutgivaren, skulle också kunna reglera fördelningen av risk avseende offlinetransaktioner. Av enkätsvaren att döma saknas dock avtal mellan ägare av ATM och kortutgivare avseende stöd för offlineuttag vilket innebär att offlineuttag i ATM inte är möjliga att genomföra oavsett typ av kort. I avsaknad av avtal gäller kortnätverkens regelverk som ställer krav på att ATM uttag ska ske online och auktoriseras av kortutgivaren. ATM ägaren står risken för eventuella offlineuttag som sker med dennes vetskap och kan bli ersättningsskyldig gentemot kortutgivaren. ATM ägaren kan också förlora rätten till kommersiell ersättning för uttag som inte är godkända av

kortutgivaren.

ATM ägare och kortnätverk

ATM ägaren kan teckna avtal med de internationella kortnätverken om att agera i rollen som kortinlösare. ATM ägaren måste då respektera de regler avseende offlinetransaktioner som sätts upp av kortnätverken. De internationella kortnätverkens regelverk ställer krav på att samtliga ATM uttag måste auktoriseras online för att kortutgivarna ska garantera ersättning av uttaget belopp och transaktionsavgift. ATM ägaren kan också avtala med en kortinlösare om att inlösaren ska agera ombud gentemot kortnätverken. I dessa fall är kortinlösaren ansvarig för att uttagen i ATM ägarens ATM sker i enlighet med kortnätverkens regelverk.

Kortutgivare och kortnätverk

En förutsättning för att en kortutgivare ska kunna ge ut kort till sina kunder är att denne har avtal med de internationella kortnätverken och följer deras regelverk. Dessa regelverk tillåter i viss omfattning offlinetransaktioner och kortutgivaren har en möjlighet men inte en skyldighet att erbjuda stöd för offlineköp i butik. Vad beträffar ATM transaktioner så ställer kortnätverkens regelverk krav på att dessa transaktioner ska auktoriseras online såvida inte annat avtalats mellan kortutgivare och ATM ägare alternativt mellan kortutgivare och den kortinlösare som agerar som ombud för ATM ägaren.

Kortutgivare och kortinnehavare

Kortutgivaren tecknar avtal med kortinnehavaren som reglerar kortinnehavarens rättigheter och skyldigheter avseende innehav och användning av kort. I den mån kortinnehavaren genomför offlinetransaktioner utan täckning mot konto eller kredit bär kortinnehavaren ansvaret för dessa transaktioner gentemot kortutgivaren och blir ersättningskyldig om det saknas täckning på det konto eller den kredit kortet är kopplat till.

4.3 Scenarier för offlineuttag

Baserat på det ovan anförda är det möjligt att identifiera tre scenarier för möjligheten att genomföra ATM uttag på den svenska marknaden.

Scenario 1 – avtal som stöder offlineuttag saknas

Kortutgivare och ATM ägare saknar avtal som stöder offlineuttag. Eftersom att det saknas avtalsmässigt stöd saknas också tekniskt stöd för offlineuttag. Samtliga uttag måste auktoriseras online i enlighet med kortnätverkens regelverk. Detta innebär att ATM ägaren inte accepterar offlineuttag som sker med dennes vetskap för något av de kort som är utgivna av kortutgivaren oavsett vilka parametrar som kortutgivaren utrustat kortets chip med.

Scenario 2 – begränsat stöd för offlineuttag när ATM ägaren agerar kortutgivare

ATM ägaren agerar i rollen som kortutgivare och ger i denna roll ut kort till sina kunder. ATM ägaren tillåter offlineuttag enligt sitt interna regelverk för kortinnehavare som har ett kort som är utgivet av ATM ägaren i rollen som kortutgivare.

Scenario 3 – begränsat stöd för offlineuttag

Kortutgivaren har tecknat avtal med de internationella kortnätverken om en reservrutin som medger offlinetransaktioner om kortutgivaren har tekniska problem. Kortnätverken har då fullmakt att agera som ombud för kortutgivaren och godkänna korttransaktioner med kortutgivarens kort under förutsättning att dessa transaktioner uppfyller de villkor som kortutgivaren ställer. En förutsättning för att denna reservrutin ska fungera är att ATM ägarens IT system kan kommunicera med kortnätverkens IT system. I det ovan angivna scenariot är internet och kommunikationsförbindelser brutna varför reservrutinen inte kan träda ikraft.

4.4 Offlineuttag i ATM i förhållande till Betalningsrådets scenario för störningar i kortinfrastrukturen

Betalningsrådets arbetsutskott mot kris och sårbarhet i betalningssystemet tog under 2017 fram ett scenario för betalningar i en krissituation baserat på ett läge där det inte är möjligt att genomföra kortbetalningar och uttag med kort i normal omfattning på grund av störningar i kommunikations- och internetförbindelser. Scenariot omfattar en analys av hur ett antal typhushåll påverkas av störningarna under en tidsperiod som sträcker sig upp till 9 dagar. Scenariot utgår från att respektive hushåll har tillgång till ett kreditkort och ett bankkort. Analysen visar att hushållen påverkas i olika omfattning beroende på deras tillgång till kontanter, livsmedel och konsumtionsbehov. De hushåll som saknar kontanter och livsmedel har av naturliga skäl störst konsumtionsbehov och därmed ett större behov av tillgång till offlinetransaktioner som kontinuitetslösning.

5. Slutsatser

Med beaktande av de svar som lämnats på enkäten bedömer Betalningsrådets kansli att det saknas förutsättningar för att genomföra uttag i offlineläge hos ägare av ATM. Detta eftersom att tekniska anpassningar och bilaterala avtal mellan ATM ägare och kortutgivare saknas.

Det scenario som arbetsutskottet utgått från visar att de hushåll som saknar kontanter, livsmedel och har ett extra konsumtionsbehov, exempelvis beroende av drivmedel, är mest utsatta och därmed i störst behov av en kontinuitetslösning för betalningar i en krissituation. Betalningsrådets kansli bedömer att det inte finns möjlighet för de typhushåll som identifierats i scenariot att genomföra offlineuttag i ATM för klara sitt konsumtionsbehov. Hushåll som endast har tillgång till kort som är begränsade till onlinetransaktioner saknar helt förutsättningar för att kunna uppfylla sitt konsumtionsbehov enligt scenariot oavsett om ATM ägare och kortutgivare kommer överens om att etablera stöd för offlineuttag eller inte. Scenariot bygger dock på antagandet att hushållen har tillgång både till ett bankkort och ett kreditkort. Det innebär att i den mån kreditkortet skulle omfattas av avtal mellan kortutgivare och kortnätverk om stöd för offlinetransaktioner så skulle konsumtionsbehovet eventuellt kunna täckas.

Det förekommer dock bilaterala avtal mellan kortutgivare och de internationella kortnätverken där kortnätverken agerar ombud för kortutgivare och auktoriserar transaktioner i enlighet med villkor som ställs av kortutgivaren om det uppstår tekniska störningar för kortutgivaren. Förutsättningen är att det finns teknisk kommunikation mellan ATM ägarens IT system och de internationella kortnätverkens IT system. Betalningsrådets scenario utgår dock från att både telekommunikationer och internet är utslagna vilket medför att denna lösning inte är aktuell.

Betalningsrådets kansli har i en separat studie tillsammans med Card Payment Sweden undersökt i vilken grad som kortköp i butik kan genomföras i offlineläge och täcka hushållens grundläggande konsumtionsbehov enligt scenariot.²² Slutsatsen i denna studie är att kortutgivarna överlag kan erbjuda stöd för kortköp i butik i offlineläge som täcker hushållens konsumtionsbehov. Vid en jämförelse mellan de två betalningsmetoderna kortköp i butik och kontant betalning förefaller det råda sämre förutsättningarna för att genomföra kontanta betalningar jämfört med kortbetalningar i betalningsrådets scenario eftersom att det i princip inte är möjligt att få åtkomst till kontanter via offlineuttag i ATM. De hushåll som endast har tillgång till så kallade onlinekort är särskilt utsatta eftersom att de varken kan genomföra kortköp eller ATM uttag i offlineläge.

Med beaktande av den sedan 2007 minskande kontantanvändningen i samhället och en pågående urbaniseringsprocess med ökande inflyttning till städer ökar sannolikheten för att allt fler hushåll inte har kontanter eller livsmedel i tillräcklig utsträckning för att möta sitt grundläggande

²² Se Betalningsrådets studie kring offlineköp med kort, bilaga 1

konsumtionsbehov i en krissituation. Ur detta perspektiv är det av vikt att medborgarna är medvetna om de möjligheter och begränsningar som gäller i det fall det uppstår en kris som negativt påverkar infrastrukturen för betalningar.

6. Förslag på fortsatt arbete

Betalningsrådets kansli uppfattar att det saknas avtal mellan ATM ägare och kortutgivare om stöd för offlineuttag av kontanter i ATM på den svenska marknaden och att de tekniska anpassningar som ATM ägarna ställs inför i syfte att kunna etablera stöd för offlineuttag uppfattas som ekonomiskt betungande. Kansliet har dock uppfattat att kortutgivarna har möjlighet att teckna bilaterala avtal med de internationella kortnätverken om en reservrutin där kortnätverken agerar ombud för kortutgivaren och auktoriserar transaktioner om kortutgivaren har drabbas av tekniska störningar. Detta skulle kunna möjliggöra uttag trots att en enskild kortutgivare har tekniska problem. En förutsättning är dock att det finns teknisk kommunikation mellan ATM ägarens IT system och kortutgivarens IT system. Även om Betalningsrådets scenario innebär att denna reservrutin inte är tillämplig eftersom att det omfattar ett fullständigt avbrott i kommunikationsförbindelserna, så skulle förekomsten av bilaterala avtal mellan kortutgivare och kortnätverken om reservrutiner ur ett kontinuitetsperspektiv medföra en förbättring för kortinnehavare jämfört med om sådana avtal saknas.

Betalningsrådets kansli anser att en rimlig fortsättning på arbetet är att föra dialog med kortutgivarna för att få en bild av hur omfattande förekomsten av bilaterala avtal mellan kortutgivare och de internationella kortnätverken avseende reservrutiner är.